

a Desiderio Abbe constructa, dedicatum pariter sicut ipsius Ecclesiae Campanarium, seu Campanile, variis ibidem reconditis Sanctorum reliquiis. Adde non solum sacras reliquias in Turribus ipsis reconditas fuisse, sed altaria insuper ibidem erecta, atque in honorem Sancti Michaelis dicata, ut innuit Martenius Lib. II. *De antiquis Ecclesiae ritibus*, cap. XXII. In summitate Crucis, quae Campanario consuevit imponi, galli gallinacei effigie solita erat figura, quae Ecclesiarum rectores vigilantiae admoneret. Vide Honorium Augustudunensem Lib. I. Cap. CXLIV. Gulielmum Durandum Lib. I. Cap. I. Num. XXII. et alios apud Garolum Dufresne verbo *Campanarium*.

V. Ecclesiæ antiquitus saltem præcipuas, suas sibi addictas habuisse Bibliothecas et ante, et post redditam Ecclesiæ pacem, plurima veterum Ecclesiarum monumenta demonstrant. Ecclesiæ in oratoriis Bibliothecas suas, et in iis libros sacros servasse ostendit Eusebius Lib. 8. cap. 2., dicens tempore persecutionis Diocletiani et oratoria destruta, et sacras Scripturas igne (1) exustas esse: idem patet ex epistola Athanasii, et aliorum Aegypti Praesulum ad Marcum Summum Pontificem; ubi de Arianis inter alia scribunt: *Libros nostros usque ad minimum incendentes, nec iota unum relinquentes, propter veritatis fidem. Nicaenam Synodum, in contumeliam nostram, et omnium Christianorum incenderunt.* Celeberrima fuit Biblioteca Vaticana etiam priscis illis temporibus. Alexander Episcopus Hierosolymitanus saeculo tertio Bibliothecam in usum istius Ecclesiae construxit, ex qua Eusebius, uberrimam materiam ad componendam historiam suam ecclesiasticam in unum se collegisse adfirmat. Julius Africanus alias ejusmodi Bibliothecam Caesareæ in Palestina fundavit, quam valde auxerunt Pamphilus et Eusebius. Hieronymus, Pamphilum maximam partem voluminum Origenis sua manu descriptissime, dicit, quæ suo adhuc tempore in Bibliotheca Caesariensi reperie-

bantur. Aliam Bibliothecam in actis purgationis Caeciliæ et Felicis memoratam invenimus, quæ ad Ecclesiam CirtæJuliae seu Constantinae in Numidia spectavit. Istæ omnes fundatae fuerunt ante quam Ecclesiae ulla pacata essent tempora. Augustinus meminit Bibliothecæ in sua Ecclesia Hippoensi. Bibliotheca Victoriana, veterum desideratissimorumque exemplarum locuples, celebratur ab Hieronymo in Inscriptione orationis Manassae Regis Judæ. Celebris fuit Bibliotheca Ecclesiae Sophianæ, a Constantino Imperatore, primum fundata, et postea a Theodosio iuniore aucta. Qui ampliorem narrationem de his fundationibus in saeculis subsequentibus videre gestit, is opus nostrum cui titulus: *Dei vantaggi appor-tati dagli Ecclesiastici alle scienze, lettere ed arti consulat*, T. I. Cap. VII. Ad præsens meum institutum sufficit, brevem aliquam et succinctam de illis, quæ olim Ecclesiarum Christianarum partes, vel appendices habitæ sint, narrationem tradidisse.

CAPUT IX.

De Ecclesiarum Consecratione.

I. Inter solemnes Ecclesiae (1) caeremonias, quæ fidelium fovendæ pietati institutæ sunt, adnumeranda est Ecclesiarum consecratio. Nam sive rei ipsius naturam species, sive multiplicem rituum apparatus, sive ministrorum dignitatem; omnia nescio quid sanctum ac religione christiana dignum spirant, quo mens a rebus terrenis abstracta, ad caelestia miro prorsus modo rapiatur. Ante omnia autem adnotandum est, quod scite docent scriptores, templorum consecrationem a veteri Testamento ad novum emanasse, servatumque hunc ritum Ecclesiae totius, Occidentis scilicet, et Orientis consensu. Sunt qui Evaristo Papæ ejus originem adscribunt, sed multo certius est, Apostolicum esse institutum, nisi di-

(1) Cecconi, *Sul rito di consecrare le Chiese*, Cap. I. et seqq.

camus cum viro eruditissimo Joanne Cardinale Bona Lib. I. *Rerum Liturgicarum*, Cap. XX. ab hoc Pontifice scripto promulgatum, quod sola traditione ab Antecedentibus acceperat.

II. Data Ecclesiae pace, sicut augustinus coepere construi Ecclesiae, ita etiam consecrari cum magna rituum solemnitate. Votivum ac desideratum spectaculum erat, ut Eusebius loquitur Lib. X. *Historiae*, cap. III. videre consecrationum festivitates per singulas urbes. Etsi enim unius dumtaxat Episcopi mentionem faciant Libri Rituales, atque Pontificales, certum nihilominus est, plures olim ad Ecclesiarum consecrationem, praesertim vero insigniorum basilicarum Episcopos convocatos, et ea occasione Synodos etiam celebratas fuisse. Certe cum Constantinus Magnus primus Imperatorum christianus magnificentissimam Hierosolymis construxisset Ecclesiam, a plena Episcoporum Synodo consecrata fuit. Ita tradunt Eusebius Lib. 4. de *Vita Constantini* cap. 43.; Socrates, Lib. I. *Historiae*, cap. XXVIII.; Sozomenus, Lib. II. cap. XXVI. Neque porro existimandum est id orientali dumtaxat Ecclesiae extitisse singulare. Nam in Occidente idem prorsus usus passim invaluit. Id probant Concilium Arausicanum I. anno 441. celebratum, cap. 10. et Arelatense II. cap. 37. Luculentus ejusdem consuetudinis testis est Fortunatus Pictavorum Episcopus lib. 3. carmine 6. ad Felicem Episcopum de Consecratione Ecclesiae, ita canens :

Convocat egregios sacra ad solemnia Patres.

Et infra:

Hinc te Pontifices circumdant, inde ministri.

Ceterum non solum ut spectatores et testes, quod forte existimabit aliquis, sed ut coadjutores et ministri ad hujusmodi Ecclesiarum consecrationes convocabantur Episcopi, in quibus suas quisque partes adimplebat.

III. Convocatis insuper Episcopis, pridie ante Ecclesiae consecrationem solemnes sub papilionibus aut in vicinis Ecclesiis agebantur vigiliae coram sacris reliquiis in consecranda Basilica sequenti die recondendis, ad quas solidam integrumque noctem insumebant. Id testantur non solum nostri libri Rituales tam antiqui, quam recentes permulti, sed etiam auctores non pauci. Reliquiarum autem nomine non semper intelligebant integra Sanctorum corpora, seu insignes eorum portiones, sed quemcumque illorum fuerant usui, aut eorum contactu consecrata fuissent. Romae, et in Ecclesiis Occidentalibus una cum sacris Sanctorum reliquiis tres Corporis Christi portiones, et tres de incenso jam olim poni in altari consueverunt, ubi Ecclesia dedicabatur. Quem quidem ritum in veteribus aequa ac recentibus Ritualibus legere est. Insuper observare oportet olim non solum in altaris repositas fuisse reliquias, sed in diversis etiam Ecclesiae locis.

IV. De illuminatione duodecim candelarum omnes ferre libri Pontificales, veteres aequa ac recentiores, conveniunt. In libro Sacramentorum S. Gregorii Papae ab Hugone Menardo edito ac notis illustrato, ita quidem incipit Ordo ad Ecclesiam consecrandam : *Primitus enim antequam Pontifex introeat Ecclesiam, inluminetur duodecim candelae per circuitum Ecclesiae. Et induant se vestimentis sacris. Per duodecim hasce candelas, docent passim prisci auctores, duodecim Apostolos significari, etsi etiam Patriarchas exprimi velit Rabanus Maurus Lib. II. de Institutione Clericorum. Etiam apud Graecos in consecratione Ecclesiae accendi consuevit lucernarum multitudinem, docet Isaac Habertus in Pontificale Ecclesiae Graecae, observatione I. Litanias in consecratione Ecclesiae recitatas, omnes fere Libri Pontificales docent. Ordo vetus Romanus initio quidem consecrationis Ecclesiae praescribit, ut primum veniat Episcopus indutus vestimentis sacris, similiter et Clerus ad tentorium in quo reliquiae praeterita nocte cum vigiliis fuerunt, fiantque ibi Litaniae. Ex manuscripto Pontificali anglicano monaste-*

rii Cemmenticensis cautum est, ut Episcopus faciat Litaniam, et cum hac Litania Sanctorum implorans suffragium, ter circumeat ipsam, quae dedicanda est, Ecclesiam.

V. Antiquissima est consuetudo, ut Basilica consecranda aquae exorcizatae seu benedictae aspersione sanctificetur, quemadmodum constat ex pervetustis Libris Pontificalibus et praxi antiquorum Patrum, qui ipsam non modo in consecrandis Ecclesiis adhibuerunt, sed ejus etiam ritus mysteria enarrarunt. Ivo Carnotensis Episcopus in Sermone de Sacramentis dedicationis de ea re haec habet: *Primo itaque aquam benedicimus, cui et sal admiscetur: aqua etenim poenitentiae figuram gerit, quae velut aqua peccatorum maculas abluit, quam tunc benedicimus, cum virtutem poenitentiae populis ad Fidem venientibus praedicamus. Cui admiscetur sal, idest evangelica doctrina, fluxa auditorum corda suavi mordacitate constringens, et ad conservandam vitae novitatem sapienter componens.* Consentit Ivoni Gulielmus Durandus Episcopus Mimatensis Lib. I. sui Rationalis, cap. VI.

VI. Ritus, quo Pontifex ter Ecclesiam circumiens, ter super liminare illius cum inferiori parte baculi sui percult, in omnibus, vel antiquissimis Libris Pontificalibus reperitur. Fuse illum quidem describit Vetus Ordo Romanus. Sacramentarium S. Gregorii paucis se expedit verbis, dum ita inquit: *Induant se vestimentis sacris, et cum venerint ad ostium Ecclesiae, percutiat Pontifex ter super liminare de cambutta (1) sua, dicens, ante portam antiphonam: Attollite portas principes vestras.* Fusius eum ritum enarrat Pontificale Egberti Eboracensis Archiepiscopi. Multo fusius idipsum exprimitur in Pontificali anglicano monasterii Gemmaticensis. Eundem ritum describit Codex Pontificalis B. Mariae Remensis ante annos DCCC. exaratus, consonatque cum Ordine antiquo Romano. Trina in superliminari ostii percussio signat im-

(1) Cambutta, seu cambuta est virga pastoralis Episcoporum de eaque voce consulendus est Carolus Dufresne in suo mediae, et infimae latinitatis Glossario, ubi pluribus allatis veterum Scriptorum locis, cambuttam baculum pastorealem Episcoporum significare ostendit.

perium, auctore Durando, quod Jesus Christus habet in Ecclesia sua, propter quod ei aperiri debet ex sua creatione, redemptione, et glorificationis promissione. Rurus, per triplicem percussionem januae cum virga pastorali, praedicatio Evangelica intelligitur. Quid enim virga, nisi sermo divinus, juxta illud Isaiae cap. XI. *Percutiet terram virga, idest sermone, oris sui?* Virga igitur januam percutere, est aures audientium praedicationis voce pulsare, aures enim portae sunt, per quas ad corda audientium sanctae praedicationis verba introducimus; in Psalmo legimus: *Qui exaltas me de portis, ut annuntiem omnes laudes tuas in portis filiae Sion.* Insuper triplex cum virga percussio et januarum apertio significat, quod per praedicationem Pastorum, infideles veniunt ad Fidei consensum. Trina vero proclamatio, *Attollite portas Principes vestras* etc. triplicem Jesu Salvatoris potestatem significat, videlicet, quam habet in coelo, in terra, in inferno.

VII. Circa alphabetum, quod Episcopus in pavimento Ecclesiae cinere consperso describit cum baculo pastorali, notat Menardus olim non solum latine et graece sed etiam hebraice delineatum fuisse. Antiquus liber Sacramentorum S. Gregorii Papae, Pontificale Egberti Eboracensis Episcopi, et Remense B. Mariae duplicitis tantum alphabeti latini meminerunt. E contra vero Remense S. Remigii, tempore Caroli Magni scriptum, duplex graecum praescribit. Sed in aliis communiter Pontificalibus unum latinum, alterum graecum advertere licet. Olim, cum plures Episcopi, non modo ut testes, sed ut coadjutores ministri consecrationibus Ecclesiarum interessent, illum aliquando servatum ritum reperio, ut unus graecum, alter vero alphabetum latinum in pavimento scriberet. Id quidem constat ex dedicatione majoris monasterii Turonensis ab Urbano II. Pontifice Maximo celebrata. Sciendum autem est, quod post Remigium, et Ivonem docet Durandus, scripturam ex graecis, et latinis litteris in modum crucis factam, repraesentare nobis conjunctionem, seu unionem in fide utriusque po-

puli, Judaei videlicet, et Gentilis per crucem Christi factam.

VIII. Vinum adhibitum in consecratione Ecclesiae, mixtum cum aqua, sale et cinere jam benedictis, liquido constat ex Libro Sacramentorum S. Gregorii Papae: *Deinde, inquit, miscetur vinum cum aqua et dicit hanc orationem: Oremus Creator et Conservator etc.* Idem, quod S. Gregorii Sacramentarium, praescribit manuscriptum Pontificale Egberti Archiepiscopi Eboracensis, itemque Pontificale Ecclesiae Candurcensis et Pontificale Halinardi Archiepiscopi Lugdunensis. Plura de mystico ritus enarrati sensu videri quidem possunt apud Durandum Lib. I. *Rationalis Divinorum Officiorum*, cap. VII. Satius hic tamen puto mysticam interpretationem describere perveluti auctoris, Remigii monachi Antissiodorensis, qui floruit saeculo IX. teste Bellarmino in Opere de Scriptoribus Ecclesiasticis. Huic itaque mixturae, ut docet Remigius, et post eum Ivo Episcopus Carnotensis, additur vinum cum aqua; quae duo geminam in Domino Iesu Christo praeferunt naturam in una persona. Aqua enim humanitatem, vinum vero significat divinitatem. Insuper Episcopus Ecclesiam consecrans Indulgentias aliquando concedebat iis qui Basilicae consecrationi, peccatis prius ad sacerdotem depositis, actaque poenitentia, interfuerant. Fuit antiquissima Romanae Ecclesiae consuetudo, ut in Ecclesiae, et altaris consecratione epocha scripta et consignata reponeretur cum reliquiis Sanctorum ad perennem rei memoriam ab Episcopo consecrante sub mensa altaris, ut aperte ostendit vir eximius Franciscus Blanchinius in Praefatione ad vitas Romanorum Pontificum.

IX. Restat, ut varias causas consecrandarum Ecclesiarum ex ipsius consecrationis ritu ac precibus summatis recenseamus, quas tum prisci Patres, tum alii scriptores fuse enarrant. Prima est, ut daemones effugentur; quod illustri exemplo probat S. Gregorius Lib. III. *Dialogorum*, cap. XXX. Secunda, ut omnes qui ibidem deprecaturi convenient, ex quacumque tribulatione con-

solationis divinae beneficia consequantur: quae omnia dignius exhibentur in locis Deo sacratis, in quibus etiam orationes facilius exaudiuntur; uti videre est Lib. III. *Regum*, cap. VIII. Tertia, tum ad representandam sanctificationem, quam Ecclesia consecuta est per passionem Salvatoris, tum etiam ad significandam sanctitatem, quae requiritur in iis qui Sacramentum altaris suscipere debent: ex S. Thoma in Parte III. *Summae, Quaestione LXXXIII. Articulo III. ad. II. Quarta*, ut quod in templis vel altaribus visibiliter colitur, in nobis invisibiliter compleatur. Id quidem passim docent SS. Ecclesiae Patres in plurimis quos de dedicatione Ecclesiae sermonibus ediderunt: *Quotiescumque fratres charissimi, inquit S. Augustinus in Sermone CCLII. de tempore, altaris vel templi festivitatem colimus, si fideliter, ac diligenter attendimus, et sancte ac juste vivimus, quicquid in templis manufactis agitur, totum in nobis spirituali aedificatione completur.* Scio denique Magdaburgenses haereticos Centuria IV. Cap. VI. nos arguere, quod tanto caeremoniarum apparatu apud nos tempora dedicantur, et consecrantur altaria. Quis enim sacras Litteras sciens ignorat quam magnifica pompa tabernaculum et altare in veteri Lege (Num. cap. VII.) dedicatum fuerit? Nonne legimus ter, Deo non improbante, factam Judaici templi dedicationem cum ingenti laetitia et celebritate, primo a Salomone (Lib. 2. Paralip. cap. VII.), secundo ab Esdra sacerdote (Lib. I. Esdrae cap. VI.), tertio a Machabaeis (Lib. I. cap. IV.)? An ignorant praedicti Novatores veteres Patriarchas altaria, quae erexerant, olei effusione consecrassae? Jacob Gen. Cap. XXVIII. erexit lapidem, in quo sacrificium obtulit, eumque consecravit fundens oleum desuper, et inde eumdem locum appellavit Bethel, idest domum Dei. Subsequentibus vero temporibus nonne Moyses oleo sacro, aliisque caeremoniis tabernaculum, altare, et omnia ejus vasa ministerii consecravit? Hunc Ecclesiae ritum probatum semper ac retentum expresse testantur Eusebius, Lib. 10. *Hist. Ecclesiasticae* cap. 3. et Lib. *de vita Constantini* cap. 43.; S.

Athanasius, in *Apologia ad Constantimum*; S. Basilius in *Psalmum 113.*; S. Gregorius Nyssenus, *Oratione de Baptismo*; S. Ambrosius, Lib. 1. Epist. 5. ad *Felicem*; Gaudentius Brixensis, in tractatu de *Dedicatione Ecclesiae*.

CAPUT X.

De Altaris consecratione

I. Quamquam sine Altaris consecratione Ecclesia consecrari non consueverit, usus nihilominus vel olim invalidit, ut sine consecratione Ecclesiae, unum, vel plura altaria consecrarentur. Episcopus cum primum accedit ad consecrandum altare, dicit antiphonam, *Introibo ad altare Dei*. Non negaverim tamen, quin ex praescripto non modo priscorum Pontificalium, sed et Libri Sacramentorum S. Gregorii Papae, recitanda sit ipsa antiphona, *Introibo ad altare Dei*, sed post alias recitatas orationes, et adhibitos ritus. Insuper in omnibus fere antiquis recentibusque codicibus praescriptum invenio, ut antequam fiant cruces in quatuor cornibus altaris, crux primum fiat de aqua benedicta in ipso medio altaris. Vetus quidem Ordo Romanus, cui fere Pontificale consonat, de hac re sic inquit: *Tunc ingrediens Episcopum ad altare, primo cum pollice suo de ipsa aqua sancta faciat crucem in medio altaris*, dicens: *Sanctificetur hoc altare etc.* Ritus quoque faciendi prius crucem in medio altaris, expressus habetur in manuscripto Codice sanctae Mariae Remensis et in aliis multis. Quid autem denotet tum erux in medio altaris, tum quatuor illae ab Episcopo in quatuor cornibus ejusdem altaris impressae, mysticas hasce rationes assignat Durandus Lib. 1. *Rationalis divinorum Officiorum*, cap. VII. Ait nempe crucem in medio altaris significare passionem, quam Christus in medio terrae subiit, et per quam operatus est salutem in medio terrae, idest in Jerusalem. Quatuor vero cruces in quatuor altaris cornibus repraesentare 1.º quadruplicem charitatem, quam hi qui ad altare ac-

cedunt, habere debent, scilicet, ut diligen Deum, seipos, amicos, et inimicos: 2.º quod Salvator per cruem quatuor mundi partes salvavit: 3.º quod quatuor modis crucem Domini portare debemus, scilicet in corde per meditationem, in ore per confessionem, in corpore per carnis mortificationem, in facie per assiduam impressionem.

II. Episcopus praeterea septies altare circumeat, illudque cum hyssopo aspergat septem vicibus, canendo antiphonam, *Asperges me, Domine, hyssopo*, et mundabor, cum Psalmo ipso *Miserere mei Deus* etc. ut omnes prisci, ac recentiores Libri Pontificales memorant. Liber Sacramentorum S. Gregorii Papae haec de ea re habet: *Inde veniens ante altare cum hyssopo, aspergit ipsum altare septem vicibus, canendo antiphonam, Asperges me, cum ipso Psalmo Miserere*, uti habetur in omnibus Pontificalibus, et antiquo Ordine Romano. Quid autem circuitus ipse, et aspersiones septem altaris denotent, fuse docet Gulielmus Durandus Lib. I. Cap. VII. Verum, ut explicacionem sequamur antiqui auctoris, Remigii Antissiodorensis Monachi, in celebri tractatu, de *Dedicatione Ecclesiae*, Cap. V., septenario numero plenitudo significatur Spiritus Sancti, testante Isaia, qui de Domino ait. Cap. XI. *Et requiescat super eum Spiritus Domini; Spiritus sapientiae, et intellectus etc.* Hyssopus autem, cum quo eadem aqua spargitur, ut cum Remigio notat ejus compilator Ivo Carnotensis Episcopus, cuius etiam aspersione immunditiae delebantur in lege; significat humilitatem Christi, quae duritiam nostrae obstinationis confingit, passionesque, atque immunditias interiores curare novit. Circuit autem Episcopus altare (conclusio est praefatorum scriptorum) spargendo eamdem aquam, ut significet, *Doctores non deberent otio indulgere, sed eorum semper, quos Domino initiaverint, curam gerere, et eorum mundationi operam dare, et ut Dominus mittat Angelum suum in circuitu eorum, eripiatis eos, continuatim orare.* Si Librum Sacramentorum S. Gregorii Papae spectemus, itemque Ordinem antiquum Romanum, atque complures alios Pontificales codices,

postquam Episcopus fudit quod remanserat de ipsa aqua benedicta ad basim altaris; offerebat incensum, mittebatque oleum super altare, aliosque servabat ritus, quos post Remigium Antissiodorensem scite explicant Ivo Carnotensis Episcopus, et Gulielmus Durandus Mimatensis Antistes Lib. I. *Rationalis divinorum officiorum*, capite VII.

III. De ritu signandi confessionem, idest sepulchrum Altaris cum sacrosancto chrismate, testimonia habemus luculentissima in Libris antiquis Pontificalibus. Et re quidem vera Ordo Romanus expresse dicit: *ponat Episcopus Chrisma in confessionem per angulos quatuor in cruce*, dicendo: *In nomine Patris etc.* Consonat Ordini antiquo Romano Pontificale Egberti Eboracensis Archiepiscopi et Anglicanum Monasterii Gemmenticensis. Insuper constat ex Ratione anno Pontificali, Confessionem, seu Sepulchrum, Locum esse Altaris cavatum, in quo ab Episcopo Reliquiae Sanctorum reconduntur. Meminit utriusque vocis in suo divinorum officiorum Rationali Gulielmus Durandus Lib. I Cap. VII. ubi ait: *Sepulchrum hujusmodi, quod a quibusdam confessio nuncupatur, est cor nostrum, quod quatuor Crucibus de Chrismate factis consecratur, quia quatuor sunt virtutes in Libro Sapientiae descriptae, scilicet prudentia, fortitudo, temperantia, et justitia, quibus cor nostrum quasi ungitur, dum ad suscipienda secretorum coelestium mysteria per donum Sancti Spiritus preparatur.* In consecratione Altaris non modo mos fuit, ut tria grana de incenso, una cum sacris Reliquiis in ipso Altari conderentur, sed etiam thuris suffitus adhiberetur, ex praescripto vetustissimorum Pontificalium, et testimonio antiquorum Scriptorum.

IV. Omnes pene Libri Pontificales in eo conveniunt, ut duabus vicibus Oleum Episcopus in medio Altaris, et in quatuor angulis ejus infundat, tertia vero Chrisma. Meminit et duplicitis unctionis de oleo, tertiae vero de Chrismate in consecratione Altaris, Remigius Monachus Antissiodorensis in suo Tractatu, de *Dedicatione Ecclesiae*, Cap. VII. ubi etiam eam quaestionem ponit, cur Altare

ter inungitur, et bis ex simplici oleo, tertio autem Chrysate. Respondebat id ideo fieri, quoniam Ecclesiae, fide, spe, et charitate, quae major est caeteris, insignitur. Verba Scriptoris haec sunt: *Sed respondemus, quia cum Sancti Spiritus dona sint multiplicia, tres tamen virtutes ipsius Sancta Ecclesia pernecessarias habet, sine quibus salvari nequit: fidem scilicet, spem, et charitatem.* Quia ergo tribus his virtutibus genus humanum ditat, tribus unctionibus sacram Altare decorat. Constat etiam hic ritus ex Canone XIV. Concilii Agathensis, qui ita inquit: *Altaria placuit non solum unctione Chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari.* Cui adde Canone XXVI. Concilii Epaonensis, in quo cautum est: *Ut Altaria, nisi lapidea, infusione Chrismatis non sacrentur.* Ritus insuper cremandi incensum super Altare, in multis extat Pontificalibus, et a plerisque Scriptoribus egregie explicatur; eumque adamussim servavit Urbanus III. Pontifex Maximus, cum anno MCLXXXVI. consecravit Ecclesiam S. Juliani de Lepida, seu Lepia in districtu Veronensi, uti constat ex perpetuata memoria, seu schedula apud Ughellum, *Italiae Sacrae* tom. V. primae editionis, pag. 760. Quem ritum explicans Gulielmus Durandus in suo Rationali, Lib. I Cap. VII. ita inquit: *Post unctionem adoletur incensum, quod devotionem orationis significat. In quinque locis adoletur, videlicet in quatuor angulis, et in medio, quia sic quinque sensus corporis exercere debemus, ut fama boni operis nostri usque ad proximos extendatur etc.* Crucem cum incenso facere, est ejus (idest Christi) passionem Patri ostendere, et ipsam pro nobis interpellare.

CAPUT XI.

De ecclesiae reconciliatione.

I. Ecclesiam semel solemnri consacrata denuo consecrari non posse, quocumque etiam enormi crimine profanatam, expeditum est, docentque id sacri Canones, et Constitutiones Summorum Pontificum. Dicitur quidem

reconciliari Ecclesia, cum scelere aliquo violata est. Fit autem reconciliatio Ecclesiae, ut notat Durandus Lib. I. *Rationalis*, Cap. VI. Num. XXXIV. ad exemplum et terrorem, ut videlicet videntes Ecclesiam, quae in nullo peccavit, propter peccatum alterius lavari, et purificari; existiment, quantum propter suorum delictorum expiationem sit laborandum. Porro per reconciliationem Ecclesiae figurari reconciliationem peccatoris, jam prius adverterunt Theologi. Jam non propter omne vel enorme crimen Ecclesia polluitur, sed propter quedam a sacris Canonibus, et ab antiqua Ecclesiae consuetudine notata. Sicut ad Episcopum (1) pertinet Ecclesiarum consecratio, ita et ipsarum pollutarum reconciliatio ad ipsum Episcopum spectat.

II. Ecclesiae reconciliationem omni die fieri posse, docent quidem omnes Scriptores, et varii Libri Pontificales: inter quos Codex manuscriptus Pontificalis Guilielmi Durandi, ita inquit: *Ecclesiae, ac Cimeterii violatorum reconciliatio omni die fieri potest*. Porro ante reconciliationem nudatur Altare in signum luctus. Cautum est ex compluribus manuscriptis Pontificalibus, itemque ex Ordine Romano apud Hittorium, et aliis, ut ubi reconcilianda est violata Ecclesia, primum veniat Episcopus cum Clero sacris vestibus iudutus, et dicat ante ipsam Ecclesiam orationem: *Omnipotens sempiterne Deus, qui Sacerdotibus tuis etc. deinde aliam quae incipit Aufer a nobis. Vetus Ordo Romanus, in eo titulo inscripto Reconciliatio violatae Ecclesiae, mandat quidem, ut duas hae orationes dicantur, sed ut primum afferantur Reliquiae. Cantatas jam olim fuisse Litanias in reconciliatione Ecclesiae violatae, docent nos Libri Pontificales. Vetus Ordo Romanus, ubi agit de reconciliatione violatae Ecclesiae post Orationem, Deus qui peccati veteris haereditariam mortem, statim edicit Episcopo, ut primum benedicat*

aquam, et salem cum vino, et cinere in terra, [et circum]meat tribus vicibus intrinsecus Ecclesiam, spargendo, et cantando Antiphonam, *Asperges me Domine cum Psalmo Miserere mei Deus, lavando, ac purificando loca contaminata*. Idem legitur in multis aliis antiquis Libris Pontificalibus. Missam peculiarem in reconciliatione Ecclesiae fuisse celebratam, constat quidem ex manu scripto Pontificali S. Victoris, et ex editis ante Clementem VIII. Pontificalibus.

(1) Verum si Ecclesia polluta tantummodo esset benedicta, reconciliari potest per quemcumque simplicem Sacerdotem, et quidem per solam aquae Iustralis aspersionem, ex dispositione insignis Epistolae Decretalis Gregorii IX in Cap. X. *De Consecratione Ecclesiae*.